

Klemens Budzowski, Jowita Świerczyńska

Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego

HANDEL MIĘDZYNARODOWY I INWESTYCJE ZAGRANICZNE W ROZWOJU MAŁOPOLSKI

Streszczenie: Artykuł jest krótką analizą potencjału gospodarczego Małopolski. Współczesna Małopolska jest atrakcyjnym miejscem do lokowania kapitału międzynarodowego, dużym, chłonnym rynkiem, jednym z najlepszych w kraju zapleczem naukowo-badawczym, silnym ośrodkiem akademickim, miejscem niezwykle atrakcyjnym turystycznie i kulturalnie.

Słowa kluczowe: Małopolska, eksport, import, inwestycje zagraniczne, *Business Process Offshoring*.

Położone na południu Polski województwo małopolskie zajmuje powierzchnię 1,5 mln ha, co stanowi 4,8% powierzchni kraju. W województwie mieszka około 3,3 mln osób, co stanowi około 8,6% ludności Polski (czwarte miejsce w kraju, po województwach: mazowieckim, śląskim, wielkopolskim). Dynamika przyrostu ludności w województwie należy do najwyższych w kraju. Prawie połowa ludności mieszka w miastach (w ciągu ostatnich 15 lat, mimo nadania kilku miejscowościom statusu miejskiego, zmniejszył się udział ludności mieszkającej w miastach w strukturze demograficznej województwa, wzrost udziału ludności wiejskiej zdeterminowany był procesem migracji z miast). Gęstość zaludnienia w Małopolsce (217 osób/km²), należy do najwyższych w Polsce (zwłaszcza wskaźnik zaludnienia obszarów wiejskich kształtujący się na poziomie 123 osoby na 1 km²), podobnie jak wskaźnik przyrostu naturalnego¹. Małopolska jest jednym z najatrakcyjniejszych regionów dla ludności z punktu widzenia warunków życia, zamieszkiwania, nauki, studiów², zatrudnienia, wypoczynku, rekreacji, sportu, dostępu do kultury³ itp., co przyczyniło

¹ Por. www.malopolskie.pl/Pliki/2011/Raport_2010.pdf z 16.03.2011.

² W województwie małopolskim funkcjonuje 14 szkół publicznych, 17 szkół niepublicznych, 2 szkoły kościelne szkoły wyższe oraz seminaria duchowne. Studenci uczelni małopolskich stanowią około 11,5% ogółu polskich studentów. W małopolskich uczelniach w roku akademickim 2009/10 studio- wało ok. 212 tys. studentów.

³ W Małopolsce działa ponad 100 muzeów, ok. 20 teatrów, 70 galerii, około tysiąca bibliotek i placówek bibliotecznych.

się do tego, że jest jednym z niewielu regionów o dodatnim saldzie migracji. Cechą charakterystyczną regionu jest z jednej strony dłuższy niż przeciętna krajowa okres trwania życia oraz wysokie dodatnie saldo migracji na obszary wiejskie, przede wszystkim w aglomeracji krakowskiej (strefie podmiejskiej Krakowa), ale także wokół takich miast, jak Tarnów, Nowy Sącz. W ostatnich latach rośnie liczba mieszkańców Krakowa, zmniejsza się zaś pozostałych dużych miast regionu oraz, co zaskakuje, obszarów górskich (powiaty gorlicki, limanowski).

W województwie małopolskim powstaje około 7,5% polskiego PKB, w tym ponad 3,1% w Krakowie. Od wielu lat atrakcyjność województwa małopolskiego jako miejsca do działalności gospodarczej jest wypadkową kilku czynników: klimatu inwestycyjnego, położenia geograficznego, dostępności czynników produkcji, zwłaszcza wykwalifikowanej kadry pracowników, infrastruktury technicznej, transportowej, wielkości rynku zbytu, bazy surowcowej, warunków mieszkaniowych, możliwości rekreacji itp. Z badań przeprowadzonych w połowie obecnej dekady wynikało, że atrakcyjność Małopolski determinowały takie czynniki, jak: bliskość autostrady, duże, szybko rozwijające się lotnisko międzynarodowe⁴ i krajowe, podaż wykwalifikowanej siły roboczej, przedsiębiorczość i pomysłowość polskich pracowników, pozytywne doświadczenia firm zagranicznych już działających oraz relatywnie niski koszt siły roboczej i infrastruktura komunikacyjna⁵.

Zdaniem ekspertów Małopolska jest jednym z atrakcyjniejszych regionów dla potencjalnych inwestorów ze względu na zasoby i koszty siły roboczej, infrastrukturę społeczną, rynek zbytu, infrastrukturę gospodarczą⁶. W Małopolsce obszarami najbardziej atrakcyjnymi dla potencjalnych inwestorów są: miasto Kraków wraz z przyległymi miejscowościami, Oświęcim i okolice oraz Tarnów i Nowy Sącz wraz z sąsiadującymi miejscowościami. Kraków w ciągu ostatnich kilku lat stał się jednym ze światowych centrów usług offshoringowych i outsourcingowych. *Business Process Offshoring* (BPO) polega na wydzieleniu i przenoszeniu nieprodukcyjnych funkcji firm za granicę. Koncepcja BPO powstała w USA, kiedy to wiele amerykańskich przedsiębiorstw zaczęło umieszczać swoje telecentra w Indiach ze względu na niskie koszty pracy i znajomość angielskiego⁷.

Usługi typu BPO świadczone są w różnych strukturach organizacyjnych, a mianowicie: a) w postaci ośrodków świadczących usługi finansowo-księgowe, informacyjne, informatyczne za pośrednictwem internetu – DPC (*data processing centers*); b) w postaci ośrodków świadczących usługi zaawansowane technologicznie – KC (*knowledge centers*), wykorzystujące specjalistów z różnych dziedzin wiedzy, po-

⁴ Lotnisko Kraków Balice w 2008 roku odprawiło prawie 3 miliony osób, natomiast w 2009 roku 2680 tysięcy.

⁵ Por. K. Budzowski, J. Świerczyńska, *Atrakcyjność inwestycyjna Małopolski*, [w:] *Integracja a globalizacja*, t. 1, red. nauk. J. Rymarczyk, W. Michalczuk, Wydawnictwo AE im. Oskara Langego we Wrocławiu, Wrocław 2006, s. 135–144.

⁶ Por. *Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2009*, IBnGR.

⁷ Por. „Gazeta Prawna” z 31.03.2005, nr 63(1428).

Tabela 1. Najbardziej atrakcyjne miasta dla inwestycji z branży outsourcingu

Pozycja	Miasto	Kraj	Pozycja	Miasto	Kraj
1	Cebu City	Filipiny	6	Buenos Aires	Argentyna
2	Szanghaj	Chiny	7	Kair	Egipt
3	Pekin	Chiny	8	Sao Paulo	Brazylia
4	Kraków	Polska	9	Shenzen	Chiny
5	Ho Chi Minh City	Wietnam	10	Hanoi	Wietnam

Źródło: Global Services and Tholonos, Top 50 emerging global outsourcing cities, 2009, cyt. za: [www.malopolskie.pl/pliki/ z 17.03.2011](http://www.malopolskie.pl/pliki/z_17.03.2011).

wstające w pobliżu uniwersytetów lub uczelni technicznych kształcących specjalistów w dziedzinach nowoczesnych technologii typu biotechnologie, nanotechnologie, dziedziny informatyczne itp. bądź c) ośrodków badawczo-rozwojowych – R&D (*research and development*), korzystających z potencjału naukowego, doświadczonego środowiska akademickiego. Współczesny outsourcing polega na zleceniu zewnętrznej, niezależnej firmie nie tylko usług finansowo-księgowych, lecz także usług informatycznych, spedycyjnych, logistycznych itp. W tworzonych w naszym kraju zagranicznych ośrodkach offshoringowych znajdują zatrudnienie przede wszystkim pracownicy z wyższym wykształceniem ekonomicznym, finansowym, księgowym, informatycznym, prawnym, ale także studenci kierunków ekonomiczno-finansowych i informatycznych znający biegle przynajmniej jeden język obcy.

W Polsce dynamiczny rozwój usług tego typu nastąpił po 2005 roku. Ośrodki BPO powstały w różnych regionach kraju w ponad dwudziestu miejscowościach⁸. Docelowo polskie ośrodki BPO mogą zatrudniać nawet kilkaset tysięcy osób. W Krakowie w ośrodkach usług offshoringowych i outsourcingowych zatrudnienie znalazło już kilkanaście tysięcy osób, przede wszystkim pracowników z wyższym wykształceniem, znających dobrze przynajmniej jeden lub dwa języki obce. Dominująca pozycja Krakowa na polskim rynku usług offshoringowych wynika w dużej mierze z tradycji akademickich miasta, dorobku naukowego pracowników akademickich, poziomu kształcenia, liczby studentów, poziomu wykształcenia i kwalifikacji zawodowych pracowników poszukiwanych przez firmy świadczące usługi offshoringowe. Atrakcyjność Krakowa jako miejsca lokowania usług BPO wynika także z relatywnie niskich kosztów płac wysoko wykwalifikowanych, znających języki obce specjalistów w dziedzinie finansów, rachunkowości, informatyki, audytu i controllingu, handlu międzynarodowego itp., znacznie wyższego niż średnia krajowa poziomu wykształcenia mieszkańców Krakowa, historii i zabytków, tradycji kulturalnych i swoistego klimatu intelektualnego miasta, tolerancji dla odmienności religijnej, kulturowej i cywilizacyjnej.

⁸ Por. K. Budzowski, *Ekonomiczne problemy handlu międzynarodowego*, Oficyna Wydawnicza AFM, Kraków 2008, s. 256–258.

Tabela 2. Krakowskie firmy świadczące usługi typu BPO

Lp.	Nazwa firmy	Przedmiot działalności
1	ABB	Centrum badawcze firmy
2	AFS	Usługi księgowe
3	Ahold Back Office Services	Centrum księgowo-finansowe
4	American Management System Kraków	Systemy zarządzania
5	Capgemini Ernest&Young	Europejskie Centrum Usług IT Outsourcingu
6	Communication Factory	Usługi księgowe
7	Delphi Automotive Systems Kraków	R&D nowe technologie
8	Exult	Obsługa kadr, centrum finansowo-księgowe
9	Electrolux	Centrum Usług Finansowo-Księgowych
10	Fortis Bank	Centrum rozliczeniowe
11	Google	Centrum badawczo-rozwojowe
12	Hewitt	Centrum księgowo-finansowe
13	IBM	Centrum Badawczo-Rozwojowe w Krakowie – oprogramowanie do zarządzania dużymi projektami informatycznymi oraz outsourcing usług księgowych i finansowych
14	Indesit	Usługi księgowe
15	Iloop Mobile	Firma telemarketingowa
16	Intelenet	Centrum outsourcingowe
17	KPMG	Obsługa kadr, usługi outsourcingu
18	Lufthansa	Centrum księgowo-finansowe, europejskie centrum księgowości
19	Mitsubishi Electric	Centrum Automatyki Przemysłowej
20	Mobile Experts	Oprogramowanie telekomunikacyjne, usługi z branży teleinformatycznej
21	Motorola Kraków	Centrum badań i rozwoju
22	RR Donnelley	Usługi księgowe
23	Philips Morris	Centrum finansowo-księgowe
24	Pliva	Centrum badań i rozwoju, nakłady
25	Sabre	Ośrodek badawczo-rozwojowy
26	Shell	Centrum finansowo-księgowe koncernu Shell, świadczące usługi w zakresie finansów, księgowości, zarządzania kadrami dla oddziałów Royal Dutch Shell w całej Europie
27	State Street Services (Poland) Limited	Centrum Wsparcia Procesów Biznesowych, Usługi finansowe
28	Tata Consultancy Services	Centrum outsourcingu
29	UBC Service Centre (Poland)	Centrum usług wspólnych

Źródło: szacunki i materiały własne, dane za 2009 według opracowania: Prezydent Miasta Krakowa, Raport o stanie miasta 2009, Urząd Miasta Krakowa, Kraków 2010, s. 80–81.

Kraków jest ważnym centrum naukowo-badawczym. Kształci się tu dzisiaj ok. 200 tys. młodych ludzi. Jest to znaczący kapitał i świetna baza dla rozwoju gospodarki – przede wszystkim sektorów związanych z transferem technologii. Potencjał naukowy, jaki posiada miasto, daje możliwość przedsięwzięć opartych na rozwoju wysokich technologii, na najnowszych zdobyczach nauki. Wykwalifikowana siła robocza to główny atut Małopolski. Niewątpliwie atutem Krakowa jest też jego dogodne położenie na skrzyżowaniu ważnych tras komunikacyjnych – dostępność komunikacyjna.

Koncerny globalne, przedsiębiorstwa działające w skali międzynarodowej poszukują coraz to nowych rozwiązań organizacyjnych, których celem jest minimalizacja kosztów w skali globalnej, wykorzystanie efektu skali, optymalne wykorzystanie lokalnych, narodowych zasobów czynników produkcji także poprzez lokowanie niektórych inwestycji za granicą. Małopolska podejmuje różnorakie działania promujące Kraków jako miejsce inwestycji typu BPO, inwestycji w dziedzinie technologii informatycznej czy w dziedzinie badań i rozwoju. W 2009 roku w ramach akcji „Invest In Małopolska” podejmowane są akcje promocyjne także za granicą.

W rozwoju gospodarczym Małopolski istotną rolę odgrywają zagraniczne inwestycje bezpośrednie (*foreign direct investment*). Inwestycje bezpośrednie w regionie to przede wszystkim filie i oddziały firm zagranicznych, które powstały od podstaw w Małopolsce (inwestycje typu *greenfield*), ale także nabycie udziałów lub pakietów akcji firm prywatyzowanych w regionie w wysokości pozwalającej na kontrolowanie firmy⁹, nabywanie nieruchomości, w tym gruntów pod przyszłe inwestycje. O ile czynnikami decydującymi o wyborze Polski jako miejsca inwestycji zagranicznej są: koszty siły roboczej, położenie geograficzne, wielkość rynku, kwalifikacje pracowników, klimat społeczny dla inwestycji zagranicznych, stopy podatkowe (CIT, PIT), infrastruktura techniczna, pomoc publiczna dla inwestorów¹⁰, o tyle o lokalizacji inwestycji na terenie Małopolski decydują przede wszystkim: potencjał wykwalifikowanej siły roboczej, potencjał naukowy i zaplecze naukowo-techniczne oraz wielkość i osiągnięcia naukowe krakowskiego ośrodka akademickiego, a dopiero w dalszej kolejności lokalizacja geograficzna i infrastruktura techniczna (autostrada A4, drugie pod względem potencjału w skali kraju lotnisko w Krakowie-Balicach), funkcjonowanie otoczenia biznesu i klimat społeczny dla inwestorów, wcześniejsze zagraniczne inwestycje kluczowych konkurentów lub kooperantów.

Pierwsze inwestycje zagraniczne pojawiły się w Małopolsce już w latach 70. i 80. ubiegłego wieku w formie zagranicznych inwestycji drobnej wytwórczości (firmy polonijne), które działały przede wszystkim w handlu, rzemiośle, produkcji kosmetyków i artykułów chemii gospodarczej, produkcji wyrobów z drewna itp. Firmy zagraniczne działające w latach 80. w sektorze drobnej wytwórczości to przede

⁹ W krajach OECD zakup 10% pakietu akcji lub udziałów kwalifikuje inwestycję jako bezpośrednią.

¹⁰ Por. K. Budzowski, wyd. cyt., s. 231–232.

wszystkim firmy małe, zatrudniające niewielu pracowników, nieposiadające zaplecza kapitałowego i technicznego. Dopiero stworzenie gwarancji prawnych, niezmienności zasad opodatkowania i transferu zysku oraz ochrony inwestorów zagranicznych zgodnie z umowami międzynarodowymi o popieraniu i ochronie inwestycji oraz zliberalizowanie trybu tworzenia i funkcjonowania spółek z kapitałem zagranicznym zdynamizowało napływ kapitału zagranicznego do Polski, w tym także do Małopolski (por. tab. 3). W ciągu dwóch dekad – lat 90. ubiegłego wieku i obecnej dekady – nastąpił niezwykle dynamiczny rozwój inwestycji zagranicznych w naszym kraju. Jeszcze w 1990 roku ich wartość szacowano na kilkaset milionów dolarów amerykańskich, obecnie zaś – na koniec 2010 roku – skumulowana wartość bezpośrednich inwestycji zagranicznych według statystyki NBP szacowana jest na kwotę ponad 130 mld euro.

W ciągu kilkunastu ostatnich lat skumulowana wartość inwestycji zagranicznych w Małopolsce wzrosła prawie dziesięciokrotnie: z ok. 1,5 mld dolarów do 13,7 mld dolarów amerykańskich na koniec 2010 roku. Tempo przyrostu inwestycji zagranicznych w Małopolsce jest bardzo podobne do zmian zachodzących w całym kraju. Znacznie wyższe od średniej rocznej wartości inwestycje w Małopolsce w 1999 i 2008 roku to efekt dokonanych wtedy przekształceń własnościowych (w 1999 roku prywatyzacja BPH przy udziale HVB i w 2008 przejęcie pozostałej części BPH przez GE Money Bank).

W latach 1989–2008 na terenie województwa małopolskiego zarejestrowano około 3,5 tysiąca spółek z udziałem zagranicznym. 21 inwestorów zagranicznych zainwestowało ponad 100 mln USD, a 129 zaangażowało kapitał o wartości od 10 do 100 mln USD. Największymi inwestorami są kolejno: Bayerische Hypo- und Vereinsbank (HVB) z RFN, General Electric Company – USA, ArcelorMittal – Wielka Brytania, Philip Morris – USA, ČEZ – Czechy, Carlsberg – Dania¹¹. Specyfiką regionu jest to, że *gros* nakładów ulokowano w produkcji przemysłowej (prawie połowa zainwestowanego kapitału), a dopiero w drugiej kolejności w sferze usług: finansowych; handlu hurtowym i detalicznym, obsłudze firm i nieruchomości, budownictwie, zaopatrzeniu w energię, hotelarstwie, rekreacji i wypoczynku, transporcie. W dziedzinie produkcji realizowanej przez firmy z kapitałem zagranicznym dominuje produkcja metali, metalowych wyrobów gotowych, wyrobów tytoniowych, napojów, artykułów spożywczych. W produkcję przemysłową inwestowały przede wszystkim firmy amerykańskie, inwestorzy niemieccy preferowali natomiast szeroko rozumianą sferę usług. Prawie połowa zainwestowanego w Małopolsce kapitału zagranicznego pochodzi z USA (bankowość, wynajem nieruchomości) i RFN (bankowość, wynajem nieruchomości, handel hurtowy i detaliczny), spore jest także zaangażowanie kapitałowe firm brytyjskich (produkcja metali i wyrobów metalowych), francuskich (produkcja energii elektrycznej i ciepłej oraz części samochodowych), duńskich (produkcja piwa) i austriackich (hotelarstwo, obsługa nierucho-

¹¹ B. Domański (red.), *Inwestycje zagraniczne w Małopolsce 2008*, Małopolskie Obserwatorium Gospodarki, IM WM, Kraków 2009, s. 15–16, 107.

Tabela 3. Inwestycje zagraniczne w Polsce i w Małopolsce w latach 1997–2010

Lata	Polska		Małopolska	
	Wartość inwestycji w danym roku (w mln euro)	Stan na koniec roku (w mln euro)	Roczna wartość inwestycji (w mln USD)	Skumulowana wartość inwestycji zagranicznych (w mln USD)
1997*	4 343	14 368	567	1 560
1998	5 676	20 044	612	2 172
1999	6 824	26 868	933	3 105
2000	10 334	37 202	654	3 759
2001	6 372	43 574	622	4 381
2002	4 371	47 945	609	4 990
2003	4 067	52 012	650	5 640
2004	10 237	62 249	662	6 302
2005	8 330	70 579	753	7 055
2006	15 741	86 320	1 530	8 585
2007	17 242	103 562	1 451	10 036
2008	10 085	113 647	2 025	12 061
2009	9 863	123 510	777	12 838
2010**	7 538	131 048	870	13 708

* – dane szacunkowe, ** – obliczenia wstępne.

Źródło: obliczenia i szacunki własne oraz *Inwestycje zagraniczne w Małopolsce 2008*, praca zbiorowa pod kierunkiem B. Domańskiego, Małopolskie Obserwatorium Gospodarki, Wyd. UMWM, Kraków 2009, s. 10; *Szacunki bezpośrednich inwestycji zagranicznych dla województwa małopolskiego w 2009 roku wraz z prognozą na lata 2010–2011*, Małopolskie Obserwatorium Gospodarki, UMWM Kraków, 10.03.2011; www.paiz.gov.pl/polska_wliczbach/inwestycje_zagraniczne z 6.03.2011; *Rocznik statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej (Statistical Yearbook of the Republic of Poland) 2010*, GUS, Warszawa 2010, s. 661.

mości). Prawie trzy czwarte podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego ulokowało swoją działalność w Krakowskim Obszarze Metropolitalnym (Kraków wraz ze strefą podmiejską). Inwestycje zagraniczne na terenie Małopolski stanowiły w 2009 roku około 5,7% BIZ, które napłynęły do Polski. BIZ *per capita* w Małopolsce w 2009 roku to ok. 170 euro (według szacunków w 2010 roku będzie to wartość około 270 euro *per capita*), podczas gdy BIZ *per capita* w województwie mazowieckim przekracza 820 euro, wielkopolskim prawie 300 euro, dolnośląskim 220 euro, opolskim 177 euro.

W ostatnim okresie zrealizowano w Małopolsce szereg kolejnych inwestycji zagranicznych w takich dziedzinach, jak: kompleksy usługowo-handlowe, centra logistyczne, hotele, biurowce, zakłady produkcji powłok gumowych, produkcja sterowników, wałów korbowych itp. Małopolska nie wykorzystuje jednak swoich możliwości w dziedzinie przyciągania inwestorów zagranicznych w takim zakresie, jak czyni to Kraków w dziedzinie usług offshoringowych czy outsourcingowych.

Brak nowoczesnych technologii produkcji, brak produktów odpowiednich jakościowo, a przede wszystkim brak produktów wysokich technologii determinuje możliwości eksportowe Małopolski. O ile jeszcze w połowie obecnej dekady eksport Małopolski stanowił ok. 5,5–5,9% eksportu Polski, o tyle w ostatnim okresie czasu wskaźnik ten wykazuje wyraźny spadek (tab. 4). Po wejściu do Unii Europejskiej udział eksportu w produkcji sprzedanej małopolskiego przemysłu wzrósł z 33 do prawie 42%. Poczynając od 2008 roku, wskaźnik ten wykazuje tendencję odwrotną.

Tabela 4. Udział Małopolski w krajowym eksporcie i imporcie w latach 2000–2009

Lata	Eksport			Import		
	Polski (w mld euro)	Małopolski (w mld euro)	Udział (w %) Małopolski w eksporcie krajowym	Polski (w mld euro)	Małopolski (w mld euro)	Udział (w %) Małopolski w imporcie krajowym
2000		1,63	4,8		2,60	5,0
2001	40,2	2,01	5,0	56,0	2,93	5,2
2002	43,5	2,36	5,4	58,5	3,12	5,3
2003	47,5	2,62	5,5	60,3	3,14	5,2
2004	59,7	2,96	5,0	71,3	3,34	4,7
2005	71,4	3,94	5,5	81,2	4,14	5,1
2006	87,9	5,15	5,9	100,8	5,37	5,3
2007	101,8	5,98	5,9	120,4	6,68	5,5
2008	116,2	6,38	5,5	142,4	7,51	5,3
2009	98,2	4,63	4,7	107,5	5,18	4,8

Źródło: obliczenia własne na podstawie: www.stat.gov.pl/cps/rde/xber/gus/PUBL_rocznik_statystyczny_handlu_zagranicznego_2009.pdf, s. 40, z 16.11.2009. Rocznik statystyczny handlu zagranicznego, Roczniki branżowe (*Yearbook of Foreign Trade Statistics of Poland*), GUS, Warszawa 2010, s. 38.

W ciągu ostatnich dziesięciu lat udział Małopolski w eksporcie kraju waha się w granicach 4,7–5,9%. Poczynając od 2006 roku, dynamika eksportu regionu jest niższa od dynamiki eksportu Polski, wskutek czego maleje udział regionu w eksporcie krajowym, podobna tendencja ma miejsce także w odniesieniu do małopolskiego importu. Wartość eksportu i importu Małopolski w 2009 roku, w przeliczeniu na jednego mieszkańca, wynosiła odpowiednio 1405 i 1572 euro, a więc obniżyła się do poziomu uzyskanego w połowie obecnej dekady (por. tab. 5). W rezultacie obserwujemy zmniejszanie się znaczenia Małopolski w polskim eksporcie, podczas gdy eksport z takich województw, jak śląskie, mazowieckie, dolnośląskie, wielkopolskie, wykazuje bardzo wysoką dynamikę wzrostu. Eksport *per capita* w 2008 roku w województwie dolnośląskim przekraczał 4,4 tysiąca euro, podczas gdy w Małopolsce wynosił 1941 euro. W małopolskim eksporcie dominują takie produkty, jak: druty i przewody izolowane, pojazdy samochodowe, części i akcesoria do pojazdów

Tabela 5. Eksport i import województwa małopolskiego w latach 2000–2009

Lata	Eksport		Import		Saldo w mld euro
	w mld euro	<i>per capita</i> w euro	w mld euro	<i>per capita</i> w euro	
2000	1,63	503	2,60	805	-0,98
2001	2,01	619	2,93	905	-0,93
2002	2,36	730	3,12	963	-0,75
2003	2,62	808	3,14	968	-0,52
2004	2,96	907	3,34	1025	-0,38
2005	3,94	1206	4,14	1262	-0,20
2006	5,15	1576	5,37	1642	-0,22
2007	5,98	1823	6,68	2037	-0,70
2008	6,38	1941	7,51	2284	-1,13
2009	4,63	1405	5,18	1572	-0,55

Źródło: *Handel zagraniczny Małopolski 2009*, także: www.malopolska.pl/raport_2010.pdf, z 18.03.2011.

i ich silników, aluminium i wyroby z aluminium, wyposażenie elektryczne do silników i pojazdów, aparatura elektryczna rozdzielcza i sterownicza, żeliwo, stal i żelazostopy, urządzenia chłodnicze i wentylacyjne, opakowania z metali lekkich, kauczuk syntetyczny¹². Dziesięć wymienionych grup produktów przynosi prawie połowę (48,7%) eksportu Małopolski. *Gros* małopolskiego eksportu kierowane jest na rynki krajów członkowskich UE (76,5%). Położenie geograficzne, niski poziom technologiczny eksportowanych wyrobów decydują o relatywnie dużym znaczeniu rynków najbliższych partnerów (Czechy, Słowacja, Węgry, Ukraina, Białoruś, Rosja) jako rynków zbytu produktów małopolskich.

W eksporcie małopolskim dominują firmy krajowe. Przedsiębiorstwa z udziałem kapitału zagranicznego realizują około 37% eksportu regionu małopolskiego, podczas gdy w Wielkopolsce ponad 71%, na Śląsku 68%¹³. Światowy kryzys bez wątpienia był sprawdzianem także dla małopolskich eksporterów. Spadek popytu na eksport wynikał na pewno z uwarunkowań makroekonomicznych, takich jak wahania kursu złotego w relacji do euro i USD, co utrudniało kalkulacje cen, zysku, a w konsekwencji zwiększyło ryzyko transakcji i eksportu. Z drugiej jednak strony czas światowej recesji był szansą dla wielu eksporterów na zaistnienie na rynku międzynarodowym poprzez wykorzystanie efektu substytucji i możliwość zastępowania drogich produktów polskimi odpowiednikami, przy zachowaniu oczywiście odpowiednio wysokiej jakości. Stąd dużym atutem jest atrakcyjność produktów regionalnych, które stały się wizytówką regionu. Atrakcyjność tych produktów niejednokrotnie gwarantuje sukces na zagranicznych rynkach. Pomimo najważniej-

¹² K. Gawlikowska-Hueckel, S. Umiński, *Handel zagraniczny Małopolski*, UMWM Kraków 2009, s. 28.

¹³ Tamże, s. 90.

szych atutów regionu w postaci silnego ośrodka akademickiego i badawczo-rozwojowego, wysokiej jakości i dostępności wykwalifikowanych pracowników, dogodnego położenia komunikacyjnego, infrastruktury inwestycyjnej, wysokiej kultury ekonomicznej i otwarcia na kontakty międzynarodowe bez wsparcia lokalnych władz i ośrodków trudno będzie Małopolsce poprawić pozycję jako eksportera. Stąd niezwykle ważne są podejmowane działania promujące, jak np. realizowany obecnie przez województwo Małopolskie w partnerstwie z Małopolską Agencją Rozwoju Regionalnego SA projekt pn. „Promocja małopolskiej oferty eksportowej na arenie międzynarodowej”¹⁴. Projekt odpowiada na potrzebę utworzenia regionalnej oferty eksportowej oraz wypromowania jej pod jednolitą marką gospodarczą regionu w celu wzmocnienia wizerunku Małopolski na rynkach międzynarodowych. Stąd wyjątkowa w skali kraju inicjatywa Centrum Business in Małopolska (CeBiM)¹⁵, której celem jest usprawnienie obsługi inwestora i eksportera oraz promocja gospodarcza. Wzrost pozycji Małopolski jako eksportera wymagać będzie z pewnością zróżnicowania struktury eksportu, zwiększenia liczby firm eksportujących, podniesienia jakości wytwarzanych produktów, pomocy publicznej dla małych i średnich firm podejmujących działalność na rynku zagranicznym. Eksport pozwala zwiększyć produkcję, lepiej wykorzystać moce produkcyjne, a tym samym obniżyć koszty jednostkowe i poprawić rentowność. Obecność na rynkach międzynarodowych jest dla wielu firm szansą na poprawę konkurencyjności.

Małopolska, a przede wszystkim Kraków, wykorzystwała szansę, jaką niesie rozwój offshoringu i outsourcingu, stając się liderem europejskim w tej dziedzinie. Duży napływ inwestycji zagranicznych przyczynił się do modernizacji przede wszystkim sieci hotelowych, centrów handlowych, ale także produkcji w niektórych dziedzinach wytwarzania. Unowocześnienie produkcji, modernizacja parku nie spowodowały jednak wzrostu produkcji eksportowej regionu.

Literatura

- Budzowski K., *Ekonomiczne problemy handlu międzynarodowego*, Oficyna Wydawnicza AFM, Kraków 2008.
- Budzowski K., Świerczyńska J., *Atrakcyjność inwestycyjna Małopolski*, [w:] *Integracja a globalizacja*, t. 1, red. nauk. J. Rymarczyk, W. Michalczyk, Wydawnictwo AE im. Oskara Langego we Wrocławiu, Wrocław 2006.
- Domański B. (red.), *Inwestycje zagraniczne w Małopolsce 2008*, Małopolskie Obserwatorium Gospodarki, IM WM, Kraków 2009.

¹⁴ Projekt jest realizowany w ramach Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007–2013, działanie 8.1 Promocja Małopolski na arenie międzynarodowej, który współfinansowany jest z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

¹⁵ Centrum Business in Małopolska tworzą: Małopolska Agencja Rozwoju Regionalnego SA (instytucja rozwoju regionalnego), Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego (samorząd regionalny) i Krakowski Park Technologiczny Sp. z o.o. (instytucja wspierająca bezpośrednio inwestycje zagraniczne).

- Gawlikowska-Hueckel K., Umiński S., *Handel zagraniczny Małopolski 2008*, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Kraków 2009.
- Rocznik statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej (*Statistical Yearbook of the Republic of Poland*) 2010, GUS, Warszawa 2010.
- Rocznik statystyczny handlu zagranicznego (*Yearbook of Foreign Trade Statistics of Poland*) 2010, GUS, Warszawa 2010.
- Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2007–2013*, Załącznik do Uchwały Nr XLI/527/06 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 30.01.2006 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2007–2013.

FOREIGN TRADE AND FOREIGN INVESTMENTS IN THE DEVELOPMENT OF MAŁOPOLSKA

Summary: The article is a brief analysis of the economic potential of Małopolska region. It presents Małopolska as an attractive place to invest foreign capital, large and absorbent market, one of the best scientific and research resource in the country, strong academic center and a very attractive tourist and cultural destination.

Keywords: Małopolska, export, imports, foreign investments, Business Process Offshoring.